

- Vidikovac / View point
- Muzej / Museum
- Vikend naselje / Weekend houses
- Kamp / Camping site
- Čarda / Fish Restaurant
- Spomenik / Monument
- Manastir / Monastery
- Dvorac / Palace
- Crkva / Church

- Servis za bicikle / Bike repair
- Fabrika / Factory
- Plaža / Beach
- Informacije / Information
- Ambulantna / Ambulance
- Hotel / Hotel
- Restoran / Restaurant
- Seoski smeštaj / Rural accommodation

Zelene staze “Biciklom do roda” deo su mreže zelenih staza u Vojvodini **Panonske staze mira (Via Pacis Pannoniae)** čiji je cilj promocija održivog - „zelenog“ - turizma, zaštita i unapređenje biodiverziteta i doprinos ruralnom razvoju. **Zelene staze “Biciklom do roda”** okupile su ljude iz sela, povezale prirodu, kulturno nasleđe i poljoprivredu a brigu o njima vodeće lokalno stanovništvo, turističke organizacije, ekološke organizacije i udruženja građana. Ova mreža **Zelenih staza** pružiće realnu šansu razvoju lokalne ekonomije.

Zelene staze “Biciklom do roda” predstavljaju turističku mrežu regiona u kojem su povezana sela i gradovi Bačke i Banata. Obogaćujući ponudu sela kroz koja prolaze, utičaće će i na turističku ponudu gradova Novog Sada, Zrenjanina i Pančeva. **Zelene staze** povezuju: **Specijalni rezervat prirode “Koviljsko - petrovaradinski rit”** (9.594 ha, IBA područje RS007IBA), **Titelski breg** (14.318 ha, RS006IBA), **Srednje potamišje** (14.507 ha, RS013IBA), **Gornje potamišje** (20.087 ha, RS012IBA) sa **Specijalnim rezervatom prirode “Stari Begej – Carska bara”** (11.570 ha, RS011IBA).

Zelene staze “Biciklom do roda” fokusiraće se, pre svega, na veliki broj gnezdećih parova belih roda, čija populacija u ovom regionu predstavlja petinu ukupne populacija belih roda u Republici Srbiji. Vozeći bicikl ovim stazama, nailazićete na gnezda belih roda, gotovo u svakoj ulici

Štampanje karte pomogli stručno i finansijski: **Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj, Fond braće Rokfeler, Zavod za zaštitu prirode Srbije, radna jedinica Novi Sad**

Printing of the map supported by: **Provincial Secretariat for Sports and Youth, Provincial Secretariat for Environmental Protection and Sustainable Development, Rockefeller Brothers Fund, Institute for Nature Conservation of Serbia, Department Novi Sad**

Izdavač: Zelena mreža Vojvodine • **Za izdavača:** Olivera Radovanović
Tekstove priredili: Mr Oliver Fojkar, Olivera Radovanović, Miloje Milić i Duško Medić
Fotografije: ZMV i Brent A. Mitchell • **Karta:** Duško Medić
Lektura i korektura: Ljubica Kostić • **Prevod na engleski:** Nebojša Pajić
Štampa: Daniel Print, Novi Sad • **Tiraž:** 1000 primeraka

CIP: 338.48-52: 796.61(497.113)(084.3)
ISBN 978-86-905261-5-4

svakog naselja kroz koje budete prolazili. Pored roda, na ovom području zabeleženo je i do 250 drugih vrsta ptica, od kojih je najveći broj ptica gnezdarica (140 vrsta). Ovaj region je migratorna stanica od neprocenljivog međunarodnog značaja za velika jata pataka, gusaka, vranaca, šljukarica, čaplji, kašikara, čigri i galebova. Najređe gnezdarice područja su orao belorepan i crna roda. Kao raritet, 2008. godine, zabeležena je čaplja govedarka u mešovitoj koloniji. Region obuhvaćen **Zelenim stazama „Biciklom do roda”** bogat je i po svojim geografskim karakteristikama kao i raznovrsnošću biljnih vrsta. Poplavna područja reka Dunav, Tisa, Tamiš i Begej izražajna su područja fluktuacije vodostaja i meandriranja ovih reka kroz ravničarske delove. Nadmorska visina regiona kreće se od 71 do 87 metara. Izuzetak predstavlja Titelski breg, kao jedinstvena lesna geomorfološka celina sa očuvanom reliktnom stepskom vegetacijom, čiji strmi i visoki lesni odseci dostižu i 55 metara. Breg, koji dostiže visinu od 143 metra, sa svojim odsecima, uskim lesnim dolinama, terasama i surducima, značajno bogati geografsku raznolikost ovog regiona. Zapravo, on je jedan od najvrednijih objekata geonasleđa ne samo u Srbiji već i u Evropi (ProGeo) i predviđen je za Geo-Park. U jednom od mošorinskih surduka, pod nazivom Dukatar može se videti presek ove lesne zaravni. Najnoviji rezultati istraživanja pokazuju da je to jedan od najznačajnijih paleoklimatskih i paleoekoloških arhiva tokom 650 000 godina na evropskom tlu. Region u celini sadrži i veliko kulturno i istorijsko nasleđe. Galerije naivne umetnosti u Uzdinu i Kovačici, Muzej Mihajla Pupina u Idvoru i Spomen soba Uroša Predića u Orlovatu, značajni su reprezentivni kulturni ovog područja. Veliki broj pravoslavnih, rimokatoličkih i protestantskih crkava predstavljaju bogato multikonfesionalno nasleđe regiona. Značajno je spomenuti Manastir Kovilj, kapelu Sv. Nikole u Mošorinu, zadužbinu prote Svetozara Vlaškalića (projektovao arhitekta Đorđe Tabaković, a ikonostas oslikao Uroš Predić), zatim crkvu Vavedenja Bogorodice u Orlovatu (projektovao arhitekta Dragiša Brašovan, a oslikao Uroš Predić), kao i crkvu u Uzdinu čiji je ikonostas oslikao Konstantin Danil, jedan od najznačajnijih bidermajer slikara prve polovine 19. veka u istoriji slikarstva Vojvodine. Region nudi gostima i veliki izbor kupališta, mesta za pećanje i kampovanje, vikend naselja, restorana domaće kuhinje, privatan smeštaj, kao i jedinstveno gostoprimstvo stanovništva - nasleđe vekovne mirne koegzistencije velikog broja različitih nacija, etničkih grupa i konfesija (Srbi, Mađari, Rumuni, Slovaci, Nemci, Romi, Hrvati, Makedonci, Crnogorci, Bugari). Upravo ta raznolikost jeste civilizacijsko i kulturno nasleđe i specifično bogatstvo regiona.

PODRUČJA OD MEĐUNARODNOG ZNAČAJA ZA PTICE (IMPORTANT BIRD AREA)

RS007IBA - Koviljski rit, 9594 ha, IBA kriterijumi: A, B, C
RS012IBA - Gornje potamišje, 20087 ha, IBA kriterijumi: A, B, C
RS013IBA - Srednje potamišje, 14507 ha, IBA kriterijumi: A, B, C
RS006IBA - Titelski breg, 14318 ha, IBA kriterijumi: A, B, C
RS011IBA - Carska bara, 11570 ha, IBA kriterijumi: A, B, C

White Stork (Ciconia ciconia) is the most famous bird of our Vojvodian plains. Its beak is long and red, its neck is long and so are its legs. The plumage is white with black edges of the wings whose span can be as long as 2 metres. As many as 90% of couples of Serbian storks nest in Vojvodina. According to the results of the latest counting of white stork couples in the territory of this province, there are around 1100 couples.

White Storks live in Europe, Northern Africa, western parts of Asia, Asia Minor and some parts of Near East. In Europe they do not populate Great Britain, Scandinavia, Italy, and they nest in very small numbers in Western Europe. The border of the region White Stork covers is as far as St. Petersburg in the north and Moscow in the east. Ornithologists estimate that the world population of white storks is around 170,000 couples.

Within the Pannonian plain white storks live mostly in spacious areas in valleys along big rivers and open steppe and wetlands. In Vojvodina, most storks build their nests in villages, generally on rooftops and chimneys, on church steeples, haystacks, in trees of both deciduous and evergreen trees, but also on electric posts. The couples use the same nest for a number of years, sometimes decades. It has been noted that certain nests have been used for longer than 80 years.

Stork mating occurs for the most part at the end of March or beginning of April. In late April white stork females usually lay 2 to 6 white eggs that weigh around 100 grams and are 75 mm long. Both the male and the female lay on the eggs so that they have constant protection and warmth. The incubation of eggs usually lasts from 32 to 34 days. The young storks usually hatch two days apart and at first they are covered in tender down which is later replaced with permanent feathers. White storks' diet is quite diverse, but they predominantly eat frogs, fish, lizards, snakes but also earthworms, insects, mice and other small mammals.

At the end of August they gather in large flocks of a couple of hundreds and slowly they move towards warmer lands where food is abundant. Our storks, together with other storks of the Carpathian Basin and Eastern Europe reach their winter haven in Africa via Bosporus, Turkey, eastern coast of the Mediterranean Sea and East Africa. At the age of three or four, young storks are ready to mate to start their own families. Their life expectancy is around twenty years.

Zelena mreža Vojvodine / Green Network of Vojvodina
Pasičeva 24, 21000 Novi Sad
Phone/fax: +381 (0)21 661 1 484,
office@zelenamreza.org.rs,
http://www.zelenamreza.org

Beli rod (Ciconia ciconia) su najpoznatije ptice naše ravnice Vojvodine. One imaju dugi crveni kljun, dugi vrat i noge, belo perje sa crnim rubovima krila čiji raspon doseže i preko 2 metra. U Vojvodini se gnezdi čak 90% od ukupnog broja parova iz cele Srbije. Prema rezultatima poslednjeg prebrojavanja, zabeleženo je 1100 parova na teritoriji Pokrajine. Beli rod žive u Evropi, severnoj Africi, zapadnom delu Azije, Maloj Aziji i nekim delovima Bliskog istoka. U Evropi ne naseljavaju Veliku Britaniju, Skandinaviju, Italiju, a u veoma malom broju gnezde i zapadnoj Evropi. Granica raspodeljenosti belih roda na severu doseže Peking, a na istoku Moskva. Ornitolozi procenjuju da svaka populacija broj oko 170 000 parova.

U Pannonioj mlji belih roda zauzimaju pretežno postojana dolinska područja pored stobova, jerovi često više godina, pa čak i decenija, koriste jedno te isto gnezdo. Zabeleženo je da se pojedina gnezda koriste čak 80 godina. Najčešće, parovi roda se odvajaju u gnezdu krajem marta ili početkom aprila meseca. Ženke belih roda, krajem aprila, obično legu od 2 do 6 jaja bele boje koja su teška oko 100 grama, a dugačka oko 75 milimetara. Na gnezdu se uvek naznačenim smeruju i mužjak i ženka, tako da jaja uvek imaju neophodnu zaštitu i toplinu. Inkubacija jaja obično traje od 32 do 34 dana. Mladunac se najčešće ispile iz jaja u razmaku od po dva dana i u početku im je telo pokriveno nlim perjem, kasnije biva zameteno trajnim perjem. Sastav hrane belih roda je veoma raznovrstan, ali najčešće se hrane: žabama, ribama, gushtima, zmijama, ali i glistama, insektima, meševima i drugim sitnim sisavcima.

Krajem avgusta roda se grupišu u velika jata od više stotina jedinki i polako kreću prema toplim krajevima gde ih čeka bogat trpez. Naše rode, zajedno sa ostalim vrstama karpatoskog basena i istočne Evrope, stižu do zimovlšta u Africi preko Bosfora. Turške, istočne obale Sredozemnog mora i istočne Afrike. Mlade rode dostižu zimovnište tek u nekoj ili četvrti godini života, pa tada i osnivaju svoju porodicu. Životni vek belih roda traje oko četrdeset godina.

ZELENE STAZE “BICIKLOM DO RODA” PANNONIAN WHITE STORK GREENWAYS